

ÎNVĂȚĂMÂNTUL CENTRAT PE EXCELENȚĂ. DE CE PLĂCEREA NU TREBUIE SĂ FIE UN SCOP PENTRU UNIVERSITĂȚI

Autor: Antonia Pup | 27 martie 2022

În 1938, teoreticianul John Dewey publica articolul „Education and Experience”, în care introduce conceptul învățării ca experiență a celui educat, construind un prim și solid zid între cei care apreciază că învățământul ar trebui centrat pe beneficiar și cei care cred că învățământul ar trebui să fie centrat pe profesor. Mai recent, a centra învățământul pe beneficiar a devenit un scop declarat al tuturor instituțiilor de învățământ, care preiau acest trend în strategiile lor de dezvoltare fără a-l trece, în prealabil, printr-un proces de evaluare cartezian.

Pornind de la un comentariu pe Twitter al dlui Sever Voinescu, ceea ce putea fi o bună și articulată discuție despre evaluarea cadrelor didactice în învățământul superior (în sensul creșterii calității educației) s-a transformat într-o fâșâială de Facebook, cel mult o păruială virtuală între două tabere imaginare sau un concurs de recitat truisme.

În primul rând, se proiectează un conflict pornind de la întrebarea: pe cine ar trebui să se centreze învățământul? Pe profesor sau pe elev? Deși sună foarte atractiv de trântit prin strategii și rapoarte „învățământ centrat pe elev/student”, în practică, acestui termen nu îi au drept corespondent decât o altă suită de... strategii și rapoarte. Chirurgical, nu putem spune ce presupune un învățământ centrat pe elev sau pe student, tocmai pentru că este un termen abstract, din care fiecare înțelege ce vrea. În loc să fie centrat pe un actor, sau pe o singură categorie de actori (o clasă), fiecare cu particularitățile, nevoile și nemulțumirile sale, învățământul ar trebui să fie centrat pe știință, pe cunoaștere, pe excelență; doar așa „învățământul centrat pe...” ar putea deveni un principiu imuabil și nu un moft folosit de înfierat tabere imaginare. Dacă vrem să evacuăm din școli și universități aceste dezbateri inutile, atunci să începem de acum, admitând că centrarea unui proces pe un actor în detrimentul celuilalt este contraproductivă.

Adevărata nucleu tare din miezul acestei discuții este, din punctul meu de vedere, evaluarea cadrelor didactice de către studenți, respectiv urmările acestei evaluări. Vi se pare normal ca un profesor bun, dar exigent, care dă teme multe și note mici celor care nu au învățat, să fie penalizat pentru că o mână de studenți s-au gândit să folosească instrumentul evaluării anonime pentru a-și plăti polițele, iar nu cu discernământ? În același timp, cât de relevantă poate fi o evaluare a unui cadru didactic din învățământul superior, atunci când ea este realizată de un număr infim de studenți și, în orice caz, superficial? Așa cum arată acum în majoritatea universităților de la noi, evaluarea aceasta pare a fi realizată pentru a bifa niște standarde, obiectivul final, anume crearea unei legături puternice între elevi și profesori, în care ultimii joacă rolul de mentori, nefiind atins în majoritatea cazurilor. Dacă într-o grupă de studenți un cadru didactic nu este evaluat decât de 10% dintre acei studenți, poate fi acea evaluare considerată reper în evaluarea performanței aceluia cadru didactic? Fiind chestionare anonime, acestea sunt completate, nu de puține ori, emoțional. Mulți studenți văd procesul mult prea birocratic, hipercentralizat – și nu e doar cazul lor. În locul acestor chestionare statice, care numai a încurajare de colaborare onestă nu arată, nu mai bine am lăsa fiecare profesor universitar în pace, să-și organizeze cursul cum vrea, inclusiv cu sesiuni periodice de feedback care să nu pară scremute sau dictate de la centru? Vă garantez că profesorii buni, și nu-s deloc puțini, chiar dacă nu-s vocali, știu cum să facă studenții să se simtă apreciați, speciali și valoroși și fără formulare cu indicatori.

În fine, se pune problema dacă scopul universității trebuie să fie producerea de plăcere pentru beneficiarul final (studentul). În ceea ce mă privește, motivul pentru care nu pot accepta ca scop al universității producerea de plăcere pentru beneficiar este lipsa unui răspuns ferm la întrebarea: ce înseamnă această plăcere și cum se măsoară ea? Pentru mine plăcerea înseamnă ceva (și nu văd cum aș putea să o imput vreunei instituții publice), pentru colegii mei poate însemna altceva. De mii de ani filosofii se chinuie să răspundă la această întrebare (ce este plăcerea sau, mai general, fericirea?), iar niște experți în educație de canapea se înghesuie să emită standarde, proceduri, strategii pentru a transforma universitățile în tărâmurile tuturor posibilităților/insule de fericire eternă. Nu în ultimul rând, deși sună bine (ca scopul universității să fie producerea de plăcere), cu cât extindem aceste scopuri ale universității astăzi, cu cât le mărim numărul, cu atât le facem mai superficiale pe fiecare dintre ele. Cu cât ne grăbim să imputăm universității felurile scopuri și obiective strategice, cu atât diluăm scopul central al acestei instituții: cercetarea. Descoperirea adevărului, extinderea cunoașterii noastre comune, sunt scopuri ale universității care, spre deosebire de trendurile de astăzi, au trecut testul timpului, fiind recunoscute încă de pe vremea Academiei lui Platon. **Orice virgulă adăugată după acest scop, orice tentație de distorsiune, chiar subordonată unor bune intenții, o văd, în acest caz, ca pe o îndepărtare de la misiunea universității, care este prin excelență și de când lumea un templu al cunoașterii.** Or, cunoașterea nu poate evita teama, frica, emoția, toate aceste trăiri fiind specifice, dacă nu chiar necesare, într-un autentic travaliu intelectual.

Contrar celor care s-au exprimat deja public asupra comentariului redactorului-șef al revistei Dilema Veche, nu cred, în sfârșit, că a admite faptul că producerea de plăcere nu poate fi un scop pentru o instituție de învățământ echivalează cu a admite că scopul universității este acela de a produce durere, dezgust sau o dezangajare de la procesul de învățământ. Numai un maniheist asumat sau un analfabet funcțional ar putea pune egal între cele două, perpetuând eroarea logică a terțului exclus. Faptul că nu ești de acord că producerea plăcerii, fericirii sau a emoțiilor pozitive sunt scopuri ale universității nu înseamnă că admiti că mediile academice trebuie să fie transformate în medii în care măsurile inchizitoriale sunt normă. Mai degrabă, a admite că plăcerea nu poate fi un scop al unei instituții de învățământ înseamnă a te opune ca resursele (limitate) ale unei universități să fie investite în transformarea în aievea a unor himere, doar de dragul unor lozinci care sună plăcut și mios. **Atunci când aceste himere nu au nimic de a face cu misiunea universității (cercetarea, răspândirea cunoașterii), vorbim chiar de un gest sanitar, de responsabilitate socială (responsabilitate, nu justiție!).**

Rulând același discurs la nesfârșit, cu termeni care sună bine, dar nu ne spun nimic, predicând transformarea seminarelor și cursurilor în ședințe de terapie și sufocând profesorii și studenții/elevii cu chestionare, nu ai cum să obții *well-being* sau plăcere, ci cel mult silă și dezgust. În același timp, este o futilitate să crezi că așa se crește calitatea învățământului superior și a cercetării, când, de fapt, problemele sunt altele: bagatelizarea integrității academice și a cercetării oneste, selecția, care este mai degrabă o contraselecție pentru resursa umană, lipsa de exigență în evaluarea și acordarea titlurilor și diplomelor, iar lista poate să continue.

Imagine: Pixabay